

Η ΔΕΚΑΤΗ ΜΟΥΣΑ

ΣΑΠΦΩ Η ΛΕΣΒΙΑ

• Ἐννέα τὰς Μούσας φασὶν τινες ὡς ὀλιγάτως
• Ἦνιδε καὶ Σαπφῶ Λεσβόθεν ἡ δεκάτη.

Ἡ Σαπφῶ ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Λέσβον κατὰ τὸ 600 π. Χ. Γενέθλιος πόλις αὐτῆς εἶνε κατ' ἄλλους μὲν ἡ Ἐρεσὸς κατ' ἄλλους δὲ ἡ Μυτιλήνη. Ἡ οἰκογένειά της ἦτο πλουσία καὶ ἐπίσημος, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς της Χάραξον καὶ Λάριχον, οἱ ὅποιοι κατεῖχον ἐπιφανῆ θέσιν εἰς τὴν πολιτείαν. Τοῦ τρίτου ἀδελφοῦ της Εὐρυγίου μόνον τὸ ὄνομα γνωρίζομεν. Ὁ πατήρ της ὠνομάζετο Σκαμανδρώνυμος καὶ ἡ μήτηρ της Κλείς, ὅπως καὶ ἡ κόρη της, διὰ τὴν ὁποίαν μάλιστα ἔχει σωθῆ ἓνα της τραγούδι, ὄχι ὀλόκληρον. Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ τραγούδι φαίνεται ὅλη ἡ ψυχὴ τῆς Ψάπφας, φαίνεται ἡ φιλόστοργη μητέρα, ὁ ἀγρυπνὸς ἄγγελος τῆς χαριτωμένης Κλείδας, πὺν τὴν ἀνέθρεψε στὴν ἀγκαλιά της ἡ Σαπφῶ καὶ τὴν ἐνανούρισε μὲ τὴν γλυκεῖα φωνούλα της.

Ἐχω μιὰ κόρη ὁμορφὴ πὺν μοιάζει ἡ θωριά της
μὲ τὰ λουλούδια τὰ χρυσά: τὴν ποθητὴ Κλείδα·
γι' αὐτὴν ἐγὼ δὲ θάλλαξα καὶ ὅλη τὴ Λυδία
οὐδὲ τὴ Λέσβο τὴν κλεινὴ . . .

Ἡ Σαπφῶ εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν Λέσβον διὰ πολιτικούς λόγους καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ἔμεινεν, ἕως ὅτου ἐπετράπη εἰς τοὺς ἐξοριστοὺς νὰ ἐπιστρέψουν. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ὑπανδρεύθη τὸν Κερκύλαν

ἀπὸ τὴν νῆσον Ἄνδρον, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἀργότερα, νέος τὴν ἡλικίαν. Κατόπιν εὐρίσκομεν πάλιν τὴν Σαπρῶ εἰς Μυτιλήνην νὰ διευθύνῃ ἓνα γυναικεῖον σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ εἰς τὴν θεὰν τῶν γυναικῶν, τὴν Ἄφροδίτην: Τὸ σπῆτι τῆς εἶχε μεταβληθῆ εἰς σχολεῖον ποιήσεως, μουσικῆς καὶ χοροῦ, καὶ ἤρχοντο νεάνιδες ἀπὸ τὴν Μίλητον καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μακρινὰ μέρη καὶ νησιὰ διὰ νὰ διδαχθοῦν τὸ ἐπάγγελμα τῶν Μουσῶν καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ *savoir vivre*, διότι τὸ σχολεῖον τῆς Σαπροῦς παρεσκεύαζε τὰς καλυτέρας νύμφας τῆς Μυτιλήνης.

Ἄλλὰ τὸ ὄνομα τῆς Λεσβίας ποιητρίας δὲν τὸ ἐσεβάσθησαν οἱ μεταγενέστεροι καὶ ἔτσι ἐπλάσθησαν πολλοὶ μῦθοι εἰς βάρος τῆς. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς μέσης κωμωδίας συνέγραψαν ἕξ κωμωδίας μὲ τὸν τίτλον «Σαπρῶ» καὶ δύο ἄλλας μὲ τὸν τίτλον «Φάων». Εἰς αὐτὰς διακωμωδεῖται ὁ θρυλλούμενος ἔρωσ τῆς Σαπροῦς πρὸς τὸν ἀγλαόμορφον Φάωνα, ὅστις τὴν περιεφρόνησε καὶ ἔνεκα τούτου κατεκρημνίσθη αὐτὴ ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λευκάδος. Ὁλόκληρος χορεία Γερμανῶν κριτικῶν ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Φάων δὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν θεὸν Ἄδωνιν, τὸν εὐνοούμενον θεὸν τῆς Ἄφροδίτης, τὸν ὁποῖον ὁ Ἡσίοδος λέγει καὶ Φαέθοντα. Δι' αὐτὸν ἢ Σαπρῶ εἶχε γράψῃ ἓνα περίφημον ὕμνον τῆς. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν μυθικὸν εὐνοούμενον τῆς Ἄφροδίτης οἱ μεταγενέστεροι τῆς Ψάπρας κωμικοὶ τὸν παρεδέχθησαν κακοβούλως ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον καὶ τὸν ἐβάπτισαν μάλιστα καὶ ἔραστὴν τῆς!! Ἔτσι πλασμένον εἶνε καὶ τὸ πῆδημα τῆς Σαπροῦς: Μία σημερινὴ παράδοσις, διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὁποίας θὰ συνέτεινε πολὺ ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ ὁ μῦθος τῆς αὐτοκτονίας τῆς Ψάπρας, μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Λευκάδα καὶ τὴν Αἴγινα: Καὶ στὰ δυὸ νησιὰ εὐρίσκεται ἓνα βραχονήσι, πὺν ὁμοιάζει μὲ καράβι καὶ πὺν τὸ λέγουν μάλιστα «τὸ στοιχειωμένο καράβι» τοῦ ἀπίστου ἔραστοῦ, πὺν ἀφῆκε ἐπάνω στὸ νησιὶ τὴν ἔρωμένη ταν αὐτὴ τὴν παριστάνουν μὲ ξέπλεκα μαλλιά, καθισμένη σὰ σκιὰ ἐπάνω στὸ βράχο, καὶ ἐνῶ ἢ τρικυμισμένη θάλασσα βουίζει γύρω τῆς, βλέπει μὲ κλάματα καὶ μὲ ἀπελπισία τὸ

καράβι πού φεύγει με τὸν ἀγαπημένον της. Ἐξαφνα αὐτὸ τὸ φάσμα πέφτει στὴ θάλασσα, ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἡ θεία δίκη, τιμωρώντας τὸν ἄπιστον ἔραστήν, καρφώνει τὸ καράβι στὸν τόπο του, κ' ἔτσι στοιχειώνεται καὶ γίνεται βράχος καὶ μονάχα τὰ κατάρτια του τρίβουν καὶ ἀκούγεται τὸ τρίξιμό τους ἀπὸ τοὺς θαλασσινοὺς, πού διαβαίνοντας ἀπ' ἐκεῖ ἀνάβουν τὸ καντήλι τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Εἶνε λοιπὸν πολὺ πιθανὸν ὅτι εἰς τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια ἔπλασαν διὰ τὴν Σαπφῶ αὐτὸν τὸν μῦθον ἢ διὰ τὰ δώσουν περιπετειώδη τραγικότητα εἰς τὴν ἀξίαν τῆς ποιήσεώς της, ἢ διὰ τὰ ἐμπαῖξουν μερικὰς θεωρίας της, ἀσυμβιβάστους μετὰ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν ἢ ὅλα αὐτὰ ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἀνάμειξιν παλαιῶν μύθων μετὰ τοὺς Λεσβιακοὺς ἔρωτας.

Κοντὰ εἰς αὐτὰ ὑπάρχει καὶ βεβαιωμένη παράδοσις διὰ τὴν μεγάλην ποιήτριαν ὅτι ἐξοῦσε εἰς περασμένην ἡλικίαν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ὅχι ὅμως μετὰ τὴν προτέραν ἀκμὴν καὶ δόξαν της. Αὐτὸ τὸ μαρτυροῦν καὶ πολλὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, πού μᾶς παρεδόθησαν ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς

Ἡ ἀδιάντροπη φλυαρία διὰ τὸν χαρακτήρα τῆς ἀγάπης τῆς Σαπφουῆς πρὸς τὰς μαθητριάς της, πού τόσον ἡμφισβητήθη καὶ ἐνεπαίχθη, ἔπρεπεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ κτυπηθῆ ἢ εἶτε ὁ Ὀβίδιος εἶτε καὶ ὁ Πλούταρχος τὴν ἀναφέρουν, διότι ἀκριβῶς οἱ ἀρχαῖοι κωμικοὶ καὶ μάλιστα ὁ Ἀριστοφάνης, πού δύο φορές περιπαίζει τὴν ποιήτριαν, πουθενὰ δὲν ἀναφέρουν τίποτε διὰ τὸν χαρακτήρα τῆς ἀγάπης της. Ἄν πραγματικὰ ὑπῆρχε κάτι θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τὸ κινήσουν μυστικὸν αὐτοὶ πού διεκωμῶδησαν κάθε θεῖον καὶ ἀνθρώπινον πρᾶγμα; Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ φυσικότης τῶν αἰσθημάτων τῆς Ψάπφρας φαίνεται εἰς τὰ τραγούδια της, ὅπου «ἡ ἀγνὴ γυναῖκα μετὰ τὸ γλυκὸ χαμόγελο», ὅπως τὴν λέγει ὁ Ἀλκαῖος, ἢ θεράπαινα τῶν θεῶν, ἢ διδασκάλισσα καὶ ἡ μυσταγωγὸς ἐξυπνᾷ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παρθένων της τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Εἰς τὰ τραγούδια της, πού κάθε ρυπαρὴ σκέψις εἶνε δι' αὐτὰ μιὰ βλασφημία καὶ μιὰ βλακεία, ὁμιλεῖ ἡ γλῶσσα τοῦ θερμοῦ αἰσθημάτος

τῆς ἀγάπης, ὡσὰν ἕνας ἦχος, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ ἄλλον κόσμον ὄχι γήινον. Ὁ ἄνδρας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ θέλῃ ὅλα νὰ τὰ καταλάβῃ· σωπαίνει καὶ μὲ κατάνυξιν ἀκροάζεται τὴν ἀποκάλυψιν τῆς γυναικείας ψυχῆς, ἣ ὁποία διὰ τοῦτο εἶνε θεία, διότι εἶνε αὐτὴ ἡ φύσις.

Ἡ δύσφημος αὐτὴ γνώμη διὰ τὴν Σαπφῶ δὲν ἐγεννήθη εἰς τὴν Λέσβον, ὅπου οἱ συμπατριῶταί της θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν καλύτερα αὐτήν, ἀλλὰ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἀπὸ μεταγενεστέρους κριτικούς καὶ σατιρικούς. Εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα ἦτο εὐκολον νὰ ριζοβολήσῃ μία τοιαύτη δυσφημία, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ζωὴ τῆς Ἀθηναίας γυναικὸς ἐκείνου τοῦ καιροῦ καὶ ἀκόμη καὶ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους ἦτο ὅλως διόλου διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς γυναικὸς τῆς Αἰολίδος καὶ μάλιστα τῆς Λέσβου. Ἡ Ἀτθίς ἦτο ἀξιολύπητον πλᾶσμα, διότι ἐκτὸς τῶν οἰκογενειακῶν ἀσχολιῶν δὲν τῆς ἐπετρέπετο νὰ καταγίνεται εἰς ἄλλο τι, οὔτε δηλαδὴ εἰς τὴν μουσικὴν οὔτε εἰς τὴν ποίησιν οὔτε εἰς κανὲν ἄλλο εἶδος καλλιτεχνίας. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμιᾶς Ἀτθίδος ἡ μνήμη ἔμεινεν ἀθάνατος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Περικλῆς, ὁ σύζυγος τῆς ἑρασμίας Ἀσπασίας εἰς τὸν Ἐπιτάφιόν του λέγει ὅτι: «πιὸ καλὴ ἀπ' ὅλας τὰς γυναῖκας εἶνε ἐκείνη, διὰ τὴν ὁποίαν πολὺ σπανίως γίνεται λόγος ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, τόσον διὰ τὰς καλὰς τῆς ὅσον καὶ διὰ τὰς κακὰς τῆς πράξεις». Ἔτσι ἡ Ἀτθίς ἔμενε κατάκλειστη στὸ σπίτι της, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὴν κοσμικὴν ζωὴν.

Ἐνῶ αἱ γυναῖκες τῆς Λέσβου ἦσαν ἐλεύθεραι εἰς τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἐκπαίδεισίν των καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀσχολίας. Εἶχον τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ σπουδάζουν ἀνώτερα μαθήματα καὶ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν μουσικὴν, εἰς τὴν θεϊαν ποίησιν καὶ εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ εἶχον καταντήσῃ περιώνυμοι διὰ τὸ χεῖρ τῆς περιβολῆς των. Ἐπειτα εἶχον ἀποκτήσῃ μεγάλην φήμην διὰ τὴν χάριν καὶ διὰ τοὺς κομμοὺς τρόπους των εἰς τὰς δημοσίας συναναστροφάς. Εἰς κάθε στιγμὴν εἶχον τὸ δι-

καίωμα νὰ παρουσιάζωνται ἔμπροσθεν τῶν ἀνδρῶν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν συζήτησιν διαφόρων καλλιτεχνικῶν καὶ πνευματικῶν ζητημάτων καὶ μετέβαινον ἐλεύθερα εἰς τὰ ψυχαγωγικὰ κέντρα, εἰς τὰ θέατρα καὶ εἰς τὰς συναυλίας. Εἰς δὲ τὰ ἀριστοκρατικὰ σαλόνια εἶχον τὴν ἀμίλλαν νὰ ἐπιδεικνύουν τὰ χαρίσματα τῶν, τοὺς εὐγενικοὺς τρόπους τῶν καὶ τὴν εὐφυΐαν τῶν. Ὁ διαφορετικὸς αὐτὸς τρόπος τῆς ζωῆς συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ δυσφημήσουν αἱ Ἀτιθίδες τὰς Λεσβίδας, καὶ μάλιστα τὴν Σαπφῶ καὶ τὰς μαθητρίας τῆς. Αἱ σούφραζέται τῆς Μυτιλήνης ἐκίνησαν τὸν φθόνον τῶν Ἀτιθίδων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔπαυσαν νὰ σπερμολογοῦν εἰς βῆρος τῶν πρώτων, ὅτι ἤμπορεῖ νὰ ἐπινοήσῃ ἡ γυναικεία ζηλοτυπία, καὶ ἔδωκαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀφορμὴν εἰς τοὺς κωμικοὺς καὶ εἰς τοὺς σατιρικοὺς νὰ ἐπιτεθοῦν.

Δὲν ἀρνεῖται βέβαια κανεὶς ὅτι ἡ Σαπφῶ ἀγαποῦσε τὰς νεάνιδας τῆς σχολῆς τῆς μὲ πολὺ πάθος καὶ μὲ μεγάλην τρυφερότητα καὶ εὗρισκε πάντοτε ἀφορμὴν νὰ ἐξιμνήσῃ τὴν καλλονὴν τῶν καὶ τὴν χάριν τῶν μὲ φλογερὸν τόνον καὶ μὲ ἀνέκφραστον περιπάθειαν. Ἀλλὰ πῶς κατ' ἄλλον τρόπον ἠδύνατο νὰ διαφημῆσῃ καλύτερα τὰς μελλονύμφους μαθητρίας τῆς ἢ Σαπφῶ, ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ ἀκουσθοῦν τὰ προτερήματά τῶν καὶ νὰ γίνουν γνωσταὶ αἱ χάριτές τῶν εἰς τὸ κοινόν; Καὶ διατί νὰ μὴν ἐκδηλώσῃ ἀκόμη πρὸς αὐτὰς τὴν φλογερὰν ἀγάπην τῆς, ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ φλογίσῃ τὴν καρδιά τῶν μὲ τὴν θείαν ἀγάπην τῆς Ἀφροδίτης, ἡ ὁποία κινεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς κάθε καλὴν πράξιν καὶ εἰς κάθε ἀρετὴν; Τὸν ἔρωτα ἐξύμνησεν ἡ Σαπφῶ, ὁ ὁποῖος, καθὼς λέγει ὁ Πλάτων εἰς τὸ Συμπόσιόν του, εἶνε ὁ πιὸ εὐτυχησμένος, ὁ πιὸ ὁμορφος καὶ ὁ πιὸ καλὸς ἀπὸ τοὺς θεοὺς, ὁ πιὸ σοφὸς εἰς τὴν μουσικὴν καὶ εἰς τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν κάθε ἄλλης τέχνης. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ πρὸς τὸ ὠραῖον εἶνε ἐκείνη πὺν ἔκαμε τὴν Σαπφῶ νὰ ἐμπνευσθῇ τὰ ποιητικὰ τῆς ἀριστουργήματα.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐξύμνησαν τὴν ποιητικὴν μεγαλοφυΐαν τῆς Σαπφῶς, τὴν ὁποῖαν κατέταξαν μεταξὺ τῶν Μουσῶν. Ὁ Στράβων ἀποκαλεῖ αὐτὴν «θαυμάσιόν τι χρῆμα», ὁ δὲ Δου-

κιανός «μελιχρὸν αὐχημα Λεσβίων». Ἄλλ' ὁ Ὀβίδιος καὶ τινες ἄλλοι, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ὁ ὁ Domitius Calderinus, ὁ Britannius, ὁ Lambinus, ὁ Torrentius, ὁ Cruquius καὶ ἄλλοι προσεπάθησαν ν' ἀποδείξουν ὅτι αἱ σχέσεις τῆς Σαπφοῦς πρὸς τὰς μαθητρίδας τῆς εἶχον χυδαῖα ἐλατήρια. Ἐπὶ τέλους ὅμως κατὰ τὸ 1815 ὁ Γερμανὸς φιλόλογος Friedrich Welcker ἀπήλλαξε τὴν μεγάλην Λεσβίαν ποιήτριαν τῶν ἀδίκων κατηγοριῶν διὰ τῆς περιφήμου πραγματείας αὐτοῦ: «Sappho von einem herrschenden Vorurteil befreit». Ὁ δὲ μεγαλύτερος τῶν σημερινῶν Γερμανῶν φιλόλογων Ulrich von Wilamowitz-Möllendorf ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1913 τὴν ἀληθῶς μνημειώδη μελέτην αὐτοῦ: «Sappho und Simonides», κατορθώσας διὰ ταύτης νὰ ἀνασκευάσῃ πᾶσαν περὶ τῆς ἀγνότητος τῆς ποιήσεως τῆς Σαπφοῦς καὶ τῶν ἀποδιδομένων εἰς αὐτὴν ὑπάρχουσαν εἰσέτι ἀμφιβολίαν. Ἀφοῦ δὲ κατ' ἀρχὰς ἀποδεικνύει ἐντελῶς ἀβασίμους τοὺς ἰσχυρισμοὺς διαφόρων ἐπιφανῶν Γάλλων συγγραφέων, ἐπικριτῶν τῆς Σαπφοῦς, ἐπικρίνει κατόπιν ὁ Γερμανὸς φιλόλογος τὴν ποιητικὴν συλλογὴν τοῦ Pierre Louys: «Les chansons de Bilitis, traduites du grec pour la première fois», τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἀφροδίτης», παρουσίασεν ὡς δῆθεν προερχομένην ἐξ ἀνευρεθέντος ἀρχαίου ἑλληνικοῦ χειρογράφου εἰς τὸν τάφον τῆς Βιλιτοῦς (μαθητρίδας τῆς Σαπφοῦς), ἥτις μετὰ πολλὰς περιπετείας κατέληξεν εἰς Ἄμαθον καὶ ἀφοῦ ὡς ἱερόδουλος ἐπέρασεν ἐκεῖ ὅλην τὴν νεανικὴν τῆς ζωὴν, ἔπειτα παρακμάσασα ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, ἧς δείγματα ἔχομεν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ P. Louys. Ἐννοεῖται ὅτι τόσον αἱ πληροφοροὶ αὗται περὶ Βιλιτοῦς, ὅσον καὶ τὰ ποιήματά της, δι' ὧν ἐπικυροῦνται οἱ Λεσβιακοὶ ἔρωτες, εἶνε ἀποκρήματα τῆς φαντασίας τοῦ Γάλλου συγγραφέως, τὸν ὁποῖον ὁ Wilamowitz μαστιγώνει ἀνηλεῶς, διότι ἐν οὐδέοντι ἔδωκεν ἀφορμὴν διὰ τῶν ποιημάτων του τούτων εἰς τὴν ἀμύχλευσιν τῶν Λεσβιακῶν ἐρώτων, τῶν περιστρεφομένων πάντοτε περὶ τὸ ὄνομα τῆς Σαπφοῦς.

Ὁ ἀναγινώσκων τοὺς Σαπφικούς στίχους ἀκούει τοὺς

ἀγνούς και ἀδόλους παλμούς τῆς εὐγενικῆς και λεπτῆς καρδιαῖς τῆς Λεσβίας ποιητρίας και βλέπει εἰς τὸν καθρέπτην τῆς ψυχῆς τῆς τὸ ὕψος και τὴν λεπτότητα κάθε αἰσθήματός τῆς. Μέσα εἰς τὰ τραγούδια τῆς εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς, πὺν ὁμοιάζει μὲ τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία ἄλλοτε μὲν τρικυμισμένη ἀπὸ τὴν φοβερὴν κακοκαιριὰ τινάζει τὰ νερά τῆς ἕως τὸν οὐρανόν, και ἄλλοτε πάλιν ἤρεμη και ἡσυχασμένη καθρεπτίζει μέσα τῆς τὸν γλυκὸν οὐρανὸν μὲ τὰ σύγνεφά του και τὰ δάση, πὺν εἶνε κοντὰ στὶς ἀκροθαλασσιές. Βαθεῖα στὰ κρουσταλλένια αὐτὰ νερὰ βλέπει κανεῖς τὸ φρόντο κάθε σκέψεως και κάθε αἰσθήματος τῆς Σαπφοῦς, ὅπως μέσα εἰς ὠραῖον και μαγευτικὸν καθρέπτην. Μὰ κανεῖς ἀκόμα δὲν ἠμπόρεσε νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον και γεμάτον ἀπὸ μυστήριον βάθος τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν περίφημον ᾠδὴν τῆς Σαπφοῦς πρὸς τὴν Ἄφροδίτην: «Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἄφροδίτα» ἔχομεν νὰ παρουσιάσωμεν μίαν ἔκκληξιν, καθ' ὅσον ἀνεύρομεν μετὰφρασιν τῆς ᾠδῆς ταύτης, ἐν ἀπταιστώ Λεσβιακῇ διαλέκτῳ, εἰς τὸ στόμα τοῦ Μυτιληναϊκοῦ λαοῦ, ἡτις προέρχεται ἀναμφιβόλως ἐκ λογίας παραδόσεως, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν τελείαν ἀπόδοσιν τοῦ πρωτοτύπου και ἀπὸ τοὺς ρυθμικοὺς στίχους τῆς μεταφράσεως ταύτης. Αὕτη δὲν σφύζεται ἀκεραία ἀλλὰ ἐν ἀποσπασμοτι μόνον τῶν ἕξ κατωτέρω στίχων. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μετὰφρασις χρονολογεῖται ἀπὸ μακροῦ:

.....

Μέσ' στοὺς ἀμάξι πῶκατες μὲ μιὰ γουργὰ τοῦ πῆραν
 Ἀπ' τοῦρανοῦ τὴν ξώπουρα σπουργίτια τοῖ τοῦ οὐραν
 Στὰ πιταχτὰ τοῖ τῷφριναν' στή γῆ μας λαφριγιά,
 Πυκνὰ ἀνοιγουκλείγουντας φτιροῦγισ. Νὰ τοῖ φτάναν
 Μὶ πρόσχαρου τάθάνατου πρόσωπου, τί μὶ κἀναν
 Τοῖ πάλι ἐγὼ σὶ φῶναζα, μὶ ρῶτηξις Θιά.

Τὸ ἀπόσπασμα φέρει τὴν ἐπιγραφὴν. «Ἡ Θιά τς Σαμφῶς». (Ἡ Ἄφροδίτη δηλαδὴ) και ἔχει δημοτικὴν χροιάν. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι τὰ τραγούδια τῆς Σαπφοῦς εἶχον και ταῦτα

κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς των μεγάλην διάδοσιν παρὰ τῷ λαῷ καὶ ἦσαν σχεδὸν δημοτικά.

Ἡ ᾠδὴ αὕτη τῆς Σαπφοῦς πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἡ ὁποία εὐτυχῶς διεσώθη ἀκεραία, εἶνε μία ἐρωτικὴ προσευχὴ πλήρης τρυφερᾶς περιπαθείας. Εἶνε μία ἐρωτικὴ ἔξομολόγησις ἀφθάστου μεγαλείου. Εἶνε μία ἐπὶ κλησις τῆς ποιητρίας πρὸς τὴν θεὰν τοῦ ἔρωτος, πρὸς ἣν στρέφεται αὕτη μετὰ παιδικῆς ἀφελείας καὶ ἀπαραμίλλου χάριτος, ἐπικαλουμένη τὴν βοήθειάν της:

Κόρη τοῦ Δία ἀθάνατη κι' ὠριόθρονη Ἀφροδίτη,
Σὺ, δολοπλόκα, ξάκουσε τὸν πόθο μου καὶ κάνε,
Στις λύπες καὶ κακοτυχιᾶς ἀδάμιστη νὰ μείνη
Μέσα στὰ στήθια μου ἡ καρδιά. Κ' ἔλα σιμὰ μου πάλι,
Σὰ μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρό, πού στη φωνή μου ἀπάνου,
Ἀφίνοντας γιὰ χάρη μου τοῦ Δία τὸ παλάτι
Τ' ὀλόχρυσο, ξεκίνησες μὲ τ' ἄρμα σου τὸ θεῖο·
Πουλιὰ σπουργίτες ὁμορφοί, ταχύτεροι, σὲ φέρναν
Μὲ δυνατὸ φτερούγισμα, σκίζοντας τὸν αἰθέρα·
Καὶ φάνηκες, Πανέμορφη, πάνου στη γῆ τῆ μαύρη.
Τότες, ἀθάνατη Θεά, μὲ τὸ χαμόγελό σου,
Μ' ἀρώτησες τί νάπαθα, γιατί σὲ προσκαλοῦσα,
Ποιὸς πόθος τὴν καρδούλα μου σκληρὰ τὴν τυραννοῦσε,
«Ποιὸν ἢ Πειθῶ στὰ δίχτυά σου λαχτάρησες νὰ ρίξη,
Σαμπούλα, ποιὸς βουλήθηκε νὰ παίξῃ μετὰ σένα;
Κεῖνος πού πρὶν δὲ σ' ἔθελε, τώρα θάρθῃ κοντὰ σου,
Καὶ δῶρα θὰ σοῦ δώκῃ αὐτὸς πού πρὶν δὲν τὰ δεχόταν,
Γλυκὰ φιλιὰ στὰ μάγουλα κι' ἀθέλητά σου ἀκόμα».
Ἔλα καὶ τώρα βγάλε μου τίς ἔγνοιες ἀπ' τὸ νοῦ μου,
Χάρισε τῆς καρδούλας μου τὴ μόνη της λαχάρα
Καὶ πάλι γίνε μου, Θεά, συντρόφισσα, ὁδηγήτρα.

Εἰς τὴν τόσον φλογερὰν ἐπὶ κλησιν τῆς ποιητρίας, ἡ ὁποία φαίνεται τρωθεῖσα ἐκ τῶν βελῶν τοῦ Ἐρωτος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνη ἀδιάφορος ἢ Ἀφροδίτη. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ θεὰ ἐνέβαλε καρτερίαν καὶ ἐλπίδα εἰς τὴν τρωθεῖσαν καρδίαν τῆς Σαπφοῦς, διότι ἐν τῷ κατωτέρω ποιήματι αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ὡσαύτως διεσώθη ἀκεραῖον, ἡ Σαπφὴ μετὰ θάρρους ἀνοίγει τὴν καρδίαν της εἰς τὸ πρόσωπον πού ἀγαπᾷ:

Μὲ τοὺς θεοὺς μοῦ φαίνεται, πῶς μοιάζει αὐτὸς ὁ ἄντρας,
Κεῖνος, πού τώρα, καθιστὸς ἀντίκρου σου γροικαίει

Τὰ ζαχαρένια λόγια σου, τὸ πρόσχαρό σου γέλιο·
 Τρεμοχτυπάει μου ἡ καρδιά μέσα στὰ στήθια ἐμένα,
 Καὶ πιάνεται μου ἡ φωνὴ στὸ φέγγος τῶν ματιῶν σου
 Κ' ἡ γλῶσσα μου· τὰ σωθικά ψιλή μου καίει φλόγα,
 Φεύγει ἀπ' τὰ μάτια μου τὸ φῶς, βουίζουνε τ' αὐτιά μου,
 Ἴδρος κρυὸς μὲ περιχᾶ, τὸ σῶμα μου ὄλο τρέμει,
 Χλωμότερη ἀπ' τὸ χόρτο ἐγὼ γίνομαι, παρὰ λίγο
 Πεθαίνω, κι' ὅμως ὄλα αὐτὰ νὰ τὰ τραβῶ γραφτό μου.

Διὰ τὴν Ἀγαλλίδα, μίαν τῶν μαθητριῶν της, αἰσθάνεται ἡ Σαπφὼ φλογερὰν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν τονίζει ζηλοτύπως εἰς τὸ ποίημα τοῦτο, τὸ πληρὲς λυρισμοῦ καὶ ποιητικῆς ἐξάρσεως ἀπαραμίλλου. Ἡ Σαπφὼ βλέπει ἀπέναντι τῆς μαθητρίας της καθήμενον τὸν θεόμορφον νέον καὶ παθαίνεται ὅταν συλλογίζεται ὅτι ἡ Ἀγαλλίς της ἠμπορεῖ νὰ φύγῃ, ἀκολουθοῦσα τὸν πλάνον καὶ γοητευτικὸν ἐκείνον ἄνδρα. Μεγάλῃ ἀγάπῃ καὶ ἀδελφικῇ ἀφοσίωσις εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον συμπαθητικὰς καὶ εὐφρεῖς μαθητρίας τῆς σχολῆς της ἔκαμε τὴν Σαπφὼ νὰ ἐμπνευσθῇ τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἀριστοῦργημα.

Εἰς τὴν κατωτέρω ᾠδὴν, ἐκ τῆς ὁποίας λείπουν οἱ πρῶτοι καὶ οἱ τελευταῖοι στίχοι, ἡ Σαπφὼ ψάλλει μὲ ἀπλότητα μίαν τῆς ἀνάμνησιν ἀπὸ τὴν μαθητριάν της Ἀτθίδα, ἡ ὁποία εἶνε μακριὰ στὰ ξένα καὶ ἀναπολεῖ ὄλας τὰς παλαιὰς σιγμᾶς, πού ἐπέρασε μαζί της:

Κι' ἀγνὴ σὰν κρινολούλουδο ποθοῦσα νὰ πεθάνω.

Καὶ μέσα στ' ἀναφυλλητὰ μου ἔκρανε δυὸ λογάκια :

— Ἀχ, πόσα ἐμεῖς περάσαμε μαζί τὰ δυὸ, Σαμφοῦλα.

Μισεύω ἀδέλητά μου ἐγὼ μακριὰ στὰ ξένα τώρα.—

Κ' ἐγὼ τῆς ἀποκριθῆκα ξεπροβοδίζοντάς την :

— Ὡρα καλὴ κ' ἐμένα ἐσὺ μὴ μὲ ξεχνᾷς ποτές σου

Τίς ἔγνοιες ξέρεῖς τίς, πού ἐμεῖς γιὰ σένα εἴχαμε πάντα.

Στὸ νοῦ σου, κι' ἂν τίς ξέχασες, ἐγὼ τίς φέρνω πάλι·

Τίς ὁμορφες ἡδονικὲς πιά λησμοιᾶς στιγμοῦλες.

Στεφάνια ἀπὸ τριαντάφυλλα καὶ γιούλια πόσα ἐμένα

Δὲ μοῦ φοροῦσες στὰ μαλλιά καὶ στίς πλεξοῦδες γύρω,

Καὶ στὸν κρινόλαιμό μου ἐσὺ πόσα δὲ μοῦ κρημοῦσες,

Στεφάνια μὲ τῆς Ἀνοιξῆς τὰ λούλουδα πλεγμένα.

Μὲ μυρωδιὲς βασιλικὲς μύρωνες τὸ κορμί σου,

Στὸ στῶμα ἀπάνω τ' ἀπαλὸ ποθοῦκοιμιζοντάς το.

Ἡ ἐπομένη φῶδι, ἐκ τῆς ὁποίας λείπουν πάλιν οἱ πρῶτοι καὶ οἱ τελευταῖοι στίχοι, εἶνε ἀφιερωμένη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν Ἀτιθίδα, μετὰ τῆς ὁποίας ἀναπολεῖ ἡ ποιήτρια τὴν κοινήν καὶ τῶν δύο φίλην Ἀριγνώταν, ἣτις εὐρίσκεται εἰς τὰς Σάρδεις τῆς Λυδίας καὶ ζῆ ἐκεῖ μὲ τὴν παλαιὰν ἀνάμνησιν τῆς μαθητικῆς ζωῆς τῆς εἰς τὴν Σαπρικὴν σχολήν. Τὸ τραγούδι αὐτὸ διὰ τὴν ξενιτευμένην φίλην τῆς ποιητρίας εἶνε ἀπὸ τὰ κομμάτια τῆς ἀρχαίας ποιήσεως, ποῦ μᾶς δίδουν δυνατὴν καὶ ἔντονον τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν :

Ἀπὸ τίς Σάρδεις ὡς ἐδῶ συχνά
 πλανιέται ὁ νοῦς τῆς.
 Κ' οἱ τρεῖς σά ζούσαμε μαζι,
 θυμάμαι, ἡ Ἀριγνώτα,
 Γιὰ σένα, ποῦ γνωμάτευε
 Θεᾶς μοιαστὴ πὼς εἶσαι,
 Κ' ἔννοιωθε στὸ τραγούδι σου
 πάντα χαρὰ μεγάλη.
 Καὶ τώρα μέσ' στὶς Λύδισσες
 γυναῖκες ξεχωρίζει,
 Σὰν ὄντας τὸ ροδόχρουσο
 στὸ σούρουπο φεγγάρι
 Φωτᾶει αἰθερολάμνοντας
 κι' ὄλα θαμπώνει τᾶστρα,
 Κι' ἀπὰς στὴν ἀρμυρόνερη
 θάλασσα φῶς ἀπλώνει.
 Στοὺς κάμπους τοὺς μυριάνθιστους,
 τοὺς μοσκοβολισμένους,
 Πέφτει ἡ δροσοῦλα πρόσχαρη,
 εὐωδιάζουνε τὰ ρόδα
 Καὶ τ' ἀπαλὰ βλασταίνουνε
 χορτάρια, τὸ δροσάτο
 Τρανεύει λωτολούλοδο,
 στὴ θύμηση ξεχνιέται
 Τῆς λατρευτῆς Ἀτιθίδας τῆς,
 στὰ ξένα ἡ Ἀριγνώτα,
 Κι' ἀπ' τὴ λαχτάρια ἡ ἀπαλὴ
 ψυχούλα κ' ἡ καρδιά τῆς
 Βαραίνει ἀπὸ τὴ λύπη τῆς
 κι' ἀπ' τὸν καιμὸ βαραίνει
 Καὶ δυνατὰ μᾶς κράζει
 αὐτὴ νὰ πᾶμε καρτερώντας.
 Τίποτε δὲ γροικᾶμε ἔμεῖς
 κ' ἡ Νύχτα, ποῦ τὰ πάντα
 Μέσ' ἀπ' τὰ πέλαγα ἀγροικᾶ,
 δὲν ἴστορεῖ τὸν πόθο.

Ὁ ἀδελφὸς τῆς Σαπρούς Χάραξος μετῆρχετο τὸ διακομιστικὸν ἐμπόριον οἴνων μεταξὺ Λέσβου καὶ Ναυκράτιος τῆς Αἰγύπτου. Ἄλλ' ἐκεῖ ἐνεπλάκη εἰς τὰ ἐρωτικά δίκτυα τῆς Δωρίχης, ἣτις θωπευτικῶς ἐλέγετο καὶ Ροδῶπις, διὰ τὴν ὠραιότητά τῆς. Ταῦτα ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (II 135), ὅστις προσθέτει μάλιστα ὅτι ἡ Σαπρὼ ἐπέπληξε δοιμύτατα τὸν ἀδελφόν τῆς διὰ τὴν διαγωγὴν του : «Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ροδῶπιν ἐπενόστησεν εἰς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπρῶ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν». Τοῦ ἐπιτιμητικοῦ τούτου ποιήματος τῆς Σαπρούς σφῆζονται μόνον οἱ κάτωθι στίχοι :

Γι' αὐτὸ σὲ γλέντια καὶ χοροὺς γυρίζεις μὲ ξενύχτες,
 Κ' ἐγύρισες τίς πλάτες σου πρὸς τοὺς καλοὺς καὶ ἄξιους,
 Κ' ἐμένα ἐσὺ περιφρονεῖς καὶ λέγεις πῶς ἀγκάθι
 Φαρμακερὸ ἐφύτρωσα ἐγὼ μέσ' στὴν καρδιά σου.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πικροχόλου ταύτης σατίρας, ἦτο, ὅπως ἀναφέρει ἀνωτέρω ὁ Ἡρόδοτος, ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Ροδῶ-
 πιδος ὑπὸ τοῦ Χαράξου καὶ ἡ ἐπιστροφή αὐτοῦ εἰς Μυτι-
 λήνην· διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς ἔγραψεν ἡ
 Σαπφῶ ἄλλο τραγούδι, θαυμάσιον διὰ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς
 ἀδελφικῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν
 ἀναμφιβόλως νέα στοιχεῖα καὶ νέα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς
 ἀθωότητος τῆς Σαπφουῦς. Διότι πῶς θὰ ἐτόλμα ἡ Σαπφῶ
 νὰ ἐπιτιμήσῃ τὸν ἀδελφόν της, εἰάν ἡ ζωὴ της δὲν ἦτο ἐνά-
 ρητος; Ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκαυτηρίαζεν ἡ ποιήτρια τόσον
 δοριμέως τὸν ἀδελφόν της καὶ ἐκεῖνος νὰ ἐκυπτε τὸν αὐχένα,
 ἂν ἐγνώριζε—καὶ ἂν ὑπῆρχέ τι θὰ τὸ ἐγνώριζε χωρὶς ἄλλο
 ὁ Χάραξος—ὅτι ὁ ἀδελφὸς του εἶχε διακεκομμένας τὰς σχέ-
 σεις μὲ τὴν ἠθικὴν καὶ μὲ τὴν σωφροσύνην.

Ὁ δὲ ποιητὴς Ἀλκαῖος, ὅστις θὰ ἐπωφελεῖτο τοῦ ἐπιλη-
 ψίμου βίου τῆς Σαπφουῦς, ἂν πράγματι ἦτο τοιοῦτος, τοῦ-
 γαντίον ἀπὸ σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν πρὸς τὴν εὐγενικὴν
 καὶ ἔντιμον συνάδελφόν του δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐξομολογήθῃ
 φανερά τὸ ἔρωτικόν του πάθος, ἀλλ' ἔγραψε δι' αὐτὴν τὸ
 δίστιχον :

Ἄγνη Σαπφῶ μαυρομαλλοῦ καὶ γελαστῆ παρθένα.
 Θέλω ἐγὼ κάτι νὰ σοῦ εἰπῶ, μὰ ἡ ἐντροπὴ μὲ δένει.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς Σαπφουῦς ἐνισχύει περισσό-
 τερον τὴν ἀγαθὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποῖαν εἶχε δι' αὐτὴν ὁ
 ποιητὴς. Μὲ ὠργισμένον ὕφος καὶ μὲ πολλὴν ἐλευθεροστο-
 μίαν ἀπαντᾷ ἡ Σαπφῶ πρὸς τὸν Ἀλκαῖον :

Ἄν εἶχες κάποιον πόθο ἐσὺ καλὸ μέσ' στὴν καρδιά σου,

Κ' ἡ γλῶσσά σου δὲν πήγαινε κάτι κακὸ νὰ βγάλῃ,

Ἔτσι στὰ μάτια σου ἡ ντροπὴ δὲν θὰ φαινόταν τώρα,

Μὰ θὰ μιλοῦσες λεύτερα γι' αὐτὸ σου ἐδῶ τὸν πόθο.

Οἱ δὲ κάτωθι στίχοι τῆς Σαπφουῦς, οἱ πλήρεις συγκινη-
 τικῆς μελαγχολίας, ἴσως ἀναφέρονται πρὸς τὸν ἀπόντα

σύζυγον τῆς ποιητρίας ἢ ἴσως ἐγράφησαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ :

Πάει τὸ φεγγάρι, ἡ Πούλια σβεῖ στὸν οὐρανὸ
Μεσάνυχτα σημαίνει
Περὶ ἂν οἱ ὄρες . . . κ' ἄχ' ἐγὼ
Μονάχη πλαγιασμένη.¹

Ἄλλ' ἡ Σαπρῶ δὲν ἔτιμα μόνον καὶ δὲν ἐξύμνει τὴν καλλονὴν τῶν παρθένων μαθητριῶν τῆς, ἀλλὰ τοῦναντίον ἤθελε καὶ ὁ πνευματικὸς καὶ ὁ ψυχικὸς αὐτῶν κόσμος νὰ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν σωματικὴν τῶν καλλονῆν. Διὰ τὰς ἀπαιδεύτους γυναῖκας, τὰς ὑπερηφανευομένας μόνον διὰ τὰ πλοῦτη των, ἔγραψε :

Μὲ τὴ θανὴ σου θά σβυστῆς κ' ἐσὺ καὶ τὸνομά σου
Γιὰ πάντα, καὶ ποτές κανεῖς δὲ θά σὲ λαχταρήσῃ.
Τί στῆς Πιερίας τὸ βουνὸ δὲ μάζεψες, ποτές σου,
Ρόδα καὶ τῶρα ἀψηφιστῆ θά κατ'εβῆς στὸν Ἄδη,
Καὶ μὲ τοὺς μαύρους τοὺς νεκροὺς θά σαι διωγμένη πάντα.

Τὰ δὲ ἐπιθαλάμια ἢ γαμήλια ἄσματα τῆς Σαπρῶς, τὰ ὁποῖα ἐψάλλοντο εἰς τοὺς γάμους ὑπὸ νέων καὶ νεανίδων, διακρίνονται διὰ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτῶν ἀπλότητα καὶ τέχνην. Εἰς αὐτὰ διαφαίνεται καὶ ἡ ἀγάπη τῆς ποιητρίας πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, τὰς ὁποίας ἀπεικονίζει ὡς ἀληθινὸς ζωγράφος.

Εἰς τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα ἡ Σαπρῶ παρομοιάζει τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν παρθενικὴν καλλονὴν τῆς νύμφης μὲ μῆλον, ποὺ δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸ φθάσῃ τὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου, κ' ἔτσι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου, ὅπου εὐρίσκεται τοῦτο, ἀπορροφᾷ ὅλην τὴν δρόσον καὶ ὅλην τὴν δύναμιν, χωρὶς νὰ δύναται κανεῖς νὰ τὸ ἐγγίση :

Ἐσὺ εἶσαι τὸ γλυκόμελο, ποὺ ἀφράτο κοκκινίζει.
Στὴν ἄκρια στὸ ξώκλαδο, φαίνεται οἱ μηλοκόφτες
Πὼς τὸ ξεχάσαν μοναχό . . . μὰ ὄχι δὲν τὸ ξεχάσαν,
Δὲν ἔφτανε τὸ χέρι τους, ἐκεῖ ἀψηλά, τὸ μῆλο.

Εἰς τὸ κατωτέρω παρομοιάζει τὴν ἀπροστάτευτον παρθένον μὲ κρίνον τοῦ βουνοῦ, τὸ ὁποῖον πατοῦν οἱ ποιμένες :

¹ Ἡ μετάφρασις εἶνε τοῦ κ. Ἄλ. Πάλλη.

Ἐὖν εἶσαι ὁ κρίνος τοῦ βουνοῦ, ποῦ οἱ πιστικοὶ πατοῦνε,
Καὶ τ' ἄλιχο λουλούδι του κοίτεται μαραμένο!

Ἴδου καὶ εἰς μακάριος γαμβρός, τοῦ ὁποίου οἱ θεοὶ ἐτί-
μησαν τὸν γάμον, συνευωχηθέντες:

Ἐκεῖ, μὲ ἀθάνατο κρασί ἐξέχειλο τὸ κροντήρι,
Εἶχαν καὶ τὸν Ἑρμῆ οἱ θεοί, ποῦ μὲ σταμνὶ κερνοῦσε.
Κι' ὅλοι τοὺς οἱ ἀθάνατοι μὲ δλόχουσα ποτήρια
Κρασί ἔσταξαν καὶ σὶτὸ γαμπρὸ εὐχηθῆκαν νὰ προκόψη.

Εἰς τὸν Ὁξύρυγχον τῆς Αἰγύπτου εὐρέθησαν κατὰ τὰ
τελευταῖα ἔτη καὶ νέα ποιήματα τῆς Σαπφοῦς. Ταῦτα ἔδω-
καν καὶ πάλιν ἀφορμὴν εἰς συζητήσεις, διότι ἡ μεγάλη
Λεσβία ποιήτρια τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος, παρ' ὅλον
τὸν δίκαιον θαυμασμόν, τὸν ὁποῖον ἔχουν πρὸς αὐτὴν ὁ
παλαιὸς καὶ ὁ νεώτερος κόσμος, ἦτο ἀπὸ τὰς μεγάλας ποιη-
τικὰς μορφὰς τῆς ἀρχαιότητος, τῶν ὁλοίων τὸ ἔργον ἐσφ-
ζετο εἰς τὰ ὀλιγώτερα χειρόγραφα. Ἀφ' οὔτου ὅμως ἡ
Αἰγύπτου, ἡ κλασσικὴ χώρα τῆς ἀναζητήσεως ἀρχαίων κει-
μένων, τὰ ὁποῖα ἐχάθησαν, ἤρχισε νὰ φέρῃ εἰς φῶς τοὺς
θησαυροὺς της, τὰ ἀποσπάσματα τῆς Σαπφοῦς ἠϋξήθησαν
καὶ ἡ ποιητικὴ φήμη αὐτῆς σήμερον ἔχει στερεωτέρας
βάσεις. Οἱ μεγαλύτεροι ἀπὸ τοὺς ποιητὰς τοῦ νεωτέρου
κόσμου ἔχουν τονίσῃ ὕμνους θαυμασμοῦ εἰς τὴν λαμπρὰν
ποιητικὴν φλόγα τῆς μεγάλης Λεσβίας.

Ἐν ἑκ τῶν νέων ποιημάτων τῆς Σαπφοῦς, συμπληρωμένον
σύμφωνα μὲ τοὺς παπύρους ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανε-
πιστημίου τοῦ Καϊμπριτζ Ἔδμονδς, παραθέτομεν ἑνταῦθα.

Ἡ ξενιτευμένη ποιήτρια νοσταλγεῖ τὴν πατρίδα της καὶ
παρακαλεῖ τὴν Ἥραν νὰ τὴν συντρέξῃ διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ.

Διὰ τοῦ ποιήματος τούτου καταφέρεται τὸ τελευταῖον
κύπημα κατὰ τῶν συκοφαντῶν τῆς Σαπφοῦς, διότι ἐκ τῆς
ἀναγνώσεως τῶν στίχων 8 - 14 προκύπτει ὅτι ἡ Λεσβία
ποιήτρια ἐπεδίωκε διὰ τῆς ὑψηλῆς διδασκαλίας της νὰ
ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς μαθητρίδας της τὸν ἔρωτα πρὸς πᾶν τὸ
ἀγνὸν καὶ ὠραῖον:

Ἔλα κοντά μου, δέσποινα Ἥρα, μέσ' στ' ὄνειρό μου,
Τὴν πανωραία σου μορφή νὰ ἰδῶ, ποῦ οἱ Ἄτριδες
Οἱ ξακουστοί, μὲ ἀποθυμῶ τὴν εἶδαν, βασιλιάδες,

"Όταν τὴν Τροία κούρσεψαν· καὶ πρῶτα δὲ μπορέσαν,
 Τοῦ φρουσκωμένου Σκάμανδρου σάν πέρασαν τὸ ρέμα
 Νὰ φτάσουν στὴν πατριδα τους, προτοῦ παρακαλέσουν
 Ἐσένα καὶ τὸ μέγιστο τὸ Δία καὶ τῆς Θυώνας·
 Τ' ὁμορφοπαῖδι. Δέσποινα κέγῳ παρακαλῶ σε,
 Τώρα κ' ἐμένα πάλι ἐοῦ σάν πρὶν νὰ μὲ ἀξιώσης,
 Τὸ κάθε ὠραῖο, τὸ κάθε ἀγνὸ σὸ νοῦ μου πάντα νάχω
 Σάν εἶμαι μὲ τίς ὁμορφες Μυτιληναῖες παρθένες,
 Ποῦ πάντα ἐγὼ τίς μάθαινα νὰ ξέρουν στίς γιορτές σου
 Χορὸ νὰ στήνουν καὶ σκοποὺς νὰ σιγοτραγουδᾶνε·
 Κι' ὅπως μὲ τὴ βοήθεια σας μπορέσαν οἱ Ἀτρεΐδες·
 Ἀπὸ τὸ Ἴλιο μακριὰ νὰ σύρουν τὰ καράβια,
 Ἐτσι κ' ἐμένα ξάκουσε τὸν πόθο μου καὶ δῶσε.
 Ἡρα γλυκιά, σὸ σπῖτι μου ξοπίσω νὰ ρημίσω.

"Ό,τι ἔγραψε τὸ ἠσιδάνθη βαθιὰ ἢ μεγάλη μας ποιήτρια
 καὶ ὁ παρθενικὸς ρομαντισμὸς τῆς, ὁ ἡδονικὸς πόνος τῆς
 ἀνεκφράστου ἀγάπης τῆς, ὅ,τι ἔβαλε τέλος πάντων εἰς τὴν
 ποίησίν τῆς ὑπῆρξεν ἢ ἀντανάκλασις τῆς ζωῆς τῆς καὶ τῶν
 ἀληθινῶν αἰσθημάτων τῆς. Ἡ ἁρμονία τῶν στίχων τῆς
 Σαπφοῦς, ἢ πλουσία κλιμαξ τῶν τόνων τῆς, ἀπὸ τὰ παι-
 γνίδια τοῦ τρελοκορίτσου ἕως τὸ τρεμουλίασμα τοῦ πάθους
 τῆς ψυχῆς τῆς καὶ ἕως τὰ δάκρυνά τῆς, ποῦ μόλις κατορ-
 θώνει καὶ τὰ συγκρατεῖ, ἀπὸ τὸν ὄργισμὸν τοῦ Ἀδώνιδος
 ἕως τὴν σιωπηλὴν ἡσυχίαν τοῦ σεληνόφωτος καὶ τὴν ἀπο-
 χαυνωτικὴν διάθεσιν καλοκαιρινοῦ μεσημεριοῦ, ὅλος αὐτὸς
 ὁ ἀληθινὸς λυρισμὸς ἀναβιβάζει τὴν Σαπφὸν ὑψηλότερα
 ἀπὸ ὅλους τοὺς συγχρόνους τῆς ἀνδρας.

Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε καὶ τόσον σημαντικόν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον
 ἔχει μεγάλην σημασίαν εἶνε ἢ γυναικα, ποῦ σηκώνει ἐπάνω
 ἀπὸ τὴν εἰωδιαν τῆς καὶ λάμπει τὸ ἀγνὸ τῆς κεφάλι τόσον
 ὑψηλά, ποῦ ἢ ἀνθρωπίνη χυδαιότης δὲν ἐκουράσθη ποτὲ
 νὰ ρίπη ἐπάνω τῆς τὸν βόρβορον. Ἡμεῖς οἱ ἀνθρωποι
 εἴμεθα συνηθισμένοι νὰ περιπαίζωμεν ὅ,τι δὲν δυνάμεθα
 νὰ ἐννοήσωμεν.

Ἀληθῶς ἔγραψε δι' αὐτὴν ὁ Wilamowitz: Καμμία δευ-
 τέρα Σαπφὸν δὲν ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον καί, ἂν ἢ χειραφέ-
 τησις τῶν γυναικῶν πραγματοποιηθῆ; θὰ ἴδωμεν τὸ πολὺ
 πολὺ μίαν Σαπφὸν τῆς κωμωδίας ἢ τοῦ Grillparzer, ἀπὸ
 τὰς ὁποίας ὑπάρχουν ἀρκεταί.